

زگارکردنی (فهزای گشتی) له دهست فاشیزم ... 1 ... زگار عهلی

به شیبی په کهم...

فهزای گشتی چیه؟ فهزای گشتی له مه جالی گشتیدا به کومه گه یه ده گوترا که نو گه رایي تدا بخوځت، یان کومه گه یه که که عسری شنګه ری پیدا تپه بوو بخت و تپیدا بخت. به گه انه وهی هم چه مکه ده توانین بگه ینه وه به لای (ئیمانول کانت) که له یه کک له وتاره کانیدا له سا 1784 له (ژنامه ی بهرلین) که هو کات به ناوبانګترین ژنامه بوو، پرسپاری نه وهی کرد، شنګه ری چیه؟ لهره دا کانت ویستی له ګه ی پرسپاری عه ینه وه ئینسان بگه ینه وه به دخی عه ینه گه را و به یاری عه ینه وه، نه مه ش واته گومان دانان له سهر که نیسه وه کو تا که به یارده ر و ینه شانه ده ری ئینسان.

دوای کانت هم چه مکه به دیاریکراوی له له سا 1962) له لایهن (یورګن هابرماس) له کتبی (به رهو بونیادی فهزای گشتی) که شیکردنه وه یه کی وردبوو دهرباره ی فهزای گشتی و دهرکه وته کانی که وته به رباس. هابرماس به گه انه وه به یه نانی کک و دهرکه وتنی(شار) به تایبه تر شاری (ئه سینا) که دیموکراسی ته استه وخی به حوکمکردن هه بوو، ئاماژه ی به فهزای گشتی و دهوری فهزای گشتی کرد.

یورګن هابرماس له ودا ئاماژه ی به وه کرد هم فهزایه واته فهزایه کی هاو به ش، هم فهزایه نه و هاو اتیان ده گرتنه وه که له ناو فهزاکه له سهر مه سه له یه ک بیرو ا ئا وګ ډه که ن به نه وهی بگه نه به یار کی ها به ش، یان خ یان به باشتړین ش وازی حوکمکردن خ یان به ینه وه بهن، واته شعور کی دهسته جه معیی هاو اتیان شاری یان شو ینه که به مه سه له یه کی دیاریکراو که پو یسته ئا اکانیا تپیدا به شدار بن به به روپه شچوونی کومه گه. ئایا نه و فهزایه له کو ی ده و ته دایه؟ هابرماس ته رکیز له سهر نه وه ده کاته وه (فهزای گشتی) دا به او که له سیاسه تی ده و ته، واته ده توانین به ینه نه و مه ساحه یه که له نه وان ده و ته و هاو اتی هیه. نه گهر ته رکیز بکه ین ده توانین به ینه نه و فهزا زیندوو شنګه ره یه که زیندو تی به کومه گه ده به خشت و نا ه ینه کومه گه له دخی هیچ سیاسه تی کی لابه لادا بمرت، هابرماس ئاماژه ی بهم دخی زیندو تی فهزای کومه گه ده کردو ناوی

لـده نا (دامه ز راندنی خه یا ی کـمه گـه)، خه یا ی کـمه گـه کرده یه کی
ئا استه کراوه و ئاینده ده خو ئـنـت، واته گـگـینی داینه ماکـی کـمه گـه
بـ خـ ئا استه کردن، خـگـگـین و خـتـازه کردنه وه له گـگـه
سه ربه خـ بوون و به شداری هه مووانه وه. هابرماس له کـتـبی (گوتاری
فلسه فهی مـدـرن) ئاماژه ده کات: هه کـمه گـه یه کـه گـه ته نیا
پارـزگاری له خـی بکات و له گـگـانی به رده وام نه بـت کـمه گـه نییه.
واته گـگـین و نوـکردنه وه جه وه هری فهزای گشتین. ئه گـه ئه م دـخـه
له سه ره وه باسما نکرده بگوازینه وه کوردستان ده توانین بـن فهزای
گشتی (کـمه گـه مه ده نی، مامـستایانی زانکـ، خوـنکاران،
سه ندیکاکان، لاوان، ئا فره تان و نووسهران و مامـستایانی ئاینی و
مامـستایان و فره مان به ران و هونه رمه ندان ...) ده گرـته وه، واته ئه م
چینا نه ن که ئـحـی زیندو ئـتی به کـمه گـه ده به خشن.

ئا یا له کوردستان ئـحـی زیندو ئـتی کـمه گـه هه یه؟ یا خود به
دیاریکراوی (فهزای گشتی) هه یه؟ ئه گـه فلاشباکـه هه بـت و بـ دـخـه
سته مکاری به عس بگـه ئـینه وه و له ده یه حه فتاو هه شتاکان، ئـسته
به عس له ئـووی هه ژموونی عه سکهری و هه وـا گـیرییه وه وجودی هه بوو،
بهـام هه رگیز نه یتوانی بوو له ئـووی به عس یزم و ئایدـلـژیا وه
کـنتـلـلـی کـمه گـه کوردی بکات، کـمه گـه کوردی له و کاته
ئـحـیه تـکی زیندووی هه بوو، هه مووان شایه تی ئه و ئـحـیه ته زیندووی
(فیلم، شانـ، سینه ما، شیعر، زانکـ، گـرانی و موزیک و بـنه
نه ته وه یه کان...) بووین، ئـستاش کاتـکـه درامایه کی کوردی ئه و سه رده مه
لـده درـت که سمان نییه (ئاخ) بـ ئه و ئـحـیه ته، ئه و فهزایه و
خه یا کـه ره ی کـمه گـه هه ئـنه کـشین. جوـانی داینماکی ئه وان به
ئومـدی (یـتـپـیا) به رده وام بوونی هه بوو. ئه ی که واته چی ئـوویدا؟
ئه و فهزایه چی لـ هات؟ خه یا ی کـمه گـه بـچی نییه؟ له دوا ی
ئا پهـین ئه بوایه ئه و خه یا هـ زیاتر به ره مه بها تایه، زیاتر درـژـه ی
بهـخـی و دا هـنانه کانی بکردایه، بهـام ئه وه ی به عس نه یتوانی بیکات
شـگـگـه کانی دژه به عس به دهستی خـیان کردیان، جه نگ و شه ی ناوخـ
ته نیا براکانی به کوشت نه دا، بهـکو خه یا ی کـمه گـه و فهزای
گشتیشی کوشت، دوا ی جه نگ هیچ ئاسه وارـکی (ئـحـی زیندوو) نه ما،
کـمه گـه له خه یا و فهزا خـا بـوویه وه، هه موو شـتـکـه دابه شی دـست و
دوژمن کرا.

دـخـه کوشتنی ئـحـی کـمه گـه بووه قوربانی کارئه کته ره کانی پارتی و
یه کـتی که له ئـحـی زیندوو یان خه یا ی کـمه گـه تـنه ده گـیشتن، ئه و
عه قـته شاخاوییه وه کو بـمـبـکی ئه تـمی هه موو شـتـکی خاپور کرد.

ئەم تەسەورە جەنگىيە ناعەق ئانىيە بەردەوام بوو تا جەنگ يەكلایى
بوويەو و بەعس ئوخا، دواتر كەمەگەي كوردی جار كى تر هەناسەي بە
بەردا هاتەو، توانى خى ئىك بختەو، توانى خەيا بكت بە
سەرزەمىن كى جوانتر، توانى ئىحيەت كى زىندوو بەخى ببەخشەت،
بەلام جار كى تر عەقەت و ئاغاكانى شاخ خەيان لە فەمەك كى تر نو
كردهو و تەكە يەك كى عەقەيەت شەشگىي، ئابورى سوئەتەنى و
ئاغايەتە و دەرە بەگيان دروست كرد، بە هەموويان ئىمەتە رىيەت كى
فەشیزمان خو قەند، ئەم بەمەك كى ئەتەمى نو بوو بە وەران كەردەتە
تەواوى فەزەي گشتى و خەيا كەمەگە، مەترسى گەورەي ئەم بەمە
ئەتەمەيە ئەو بوو ئەمجارە (فەزەي گشتى) نەكوژرا بەكو گەتە بە
بەرەمەينانەو فەشیزم، واتە فەزەي گشتى بە دەبەت لەو
نەمرودانەي سەمە و ئاشور كە هەزار جار لەو نەمرودانە ترسناك ترن،
بە دەبەت لەو جاھلانەي كە هەزار جار لەو جەھالەتە پەش ئىسلام
ترسناك ترن، بە دەبەت لەو مەلایانەي كە لە جیاتى عەدالەت ژەھر
بەرەمەدەھەنن و دەیدەنەو كەمەگە بە ئەوەي دەي سوئەتەنى فەشیزم
ئەگرن.